

σεν εἰς τὰς ἀκοάς του ἢ φήμη τοῦ θανάτου τοῦ Μαρκελλίου Φικίνου. Τοῦτο εἶνε παράδοσις, ἀλλ' ἐξηγεῖ κάλλιστα τὴν γαλήνην, μεθ' ἧς ἕλαστος νοήμων καὶ κύριος τῶν διανοητικῶν του δυνάμεων ἄνθρωπος βλέπει προσεγγίζοντα τὸν θάνατον, μετ' ὅλην τὴν φρικώδη παρασκευὴν, μεθ' ἧς συνήθως τὸν περικυκλοῦσι παρ' ἡμῖν. Ἐλαστος αὐτῶν δύναται νὰ εἴπῃ μετὰ τοῦ Β. Σαμπιέρρου: «Γνωρίζω ὅτι ἀφίνω τὴν γῆν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ζωὴν».

[Desprez].

Q.

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΑ

«Εἰ λύπης ἐθέλεις κρατεῖν, περιπόλει τοὺς τάφους, καὶ τοῦ πάθους ἔξεις τὸ φάρμακον, καὶ τὰς μεγίστας τῶν ἀνθρώπων εὐημερίας ἐπόψει οὐ περαιτέρω κόνεως κεκτημένας τὸ φύσημα». Διὰ τῆς φιλοσοφικῆς παραινέσεως ταύτης τελειώνει ἡ ΠΕ' ἐπιστολὴ Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάττου. Ἀλλὰ τὰ τουρκικὰ νεκροταφεῖα δὲν εἶνε τόπος πρὸς μελαγχολικὰς σκέψεις· ἐκεῖ οὐδεὶς ὑπάγει ἵνα θρέψῃ τὴν θλίψιν του ἢ νὰ φιλοσοφήσῃ. Ἐποκάτθεν τούτου μὲν τοῦ δένδρου βλέπει τις ἐστρωμένῃ ἐπὶ τῆς χλόης αὐτοσχέδιον τράπεζαν, καὶ περὶ αὐτὴν κυκλοφοροῦσαν τὴν ἡδύλαλον πλύσκαρ τοῦ Χρηστοπούλου· ὀλίγα βήματα δὲ παρεκτὴ τὸν ἐμβροτῆ καὶ φιλήρεμον Τούρκον καπνίζοντα τὴν πίπαν του καὶ ῥοφούντα τὸν ἀναπόφευκτον εἰς ἅπασαν ἐξοχὴν καρχῆν, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν βράσιν δίδει ξεχωριστὴν τινα, καθὰ λέγουσιν, οὐσίαν τὸ τοῦ ἀγιάσματός ὕδωρ καὶ παρακάτω νεαράν Ὀθωμανίδα κρατοῦσαν πρόγρον καὶ καταχέουσαν ἐξ αὐτοῦ ὕδωρ εἰς τὴν ῥίζαν τῆς παρα τὸν τάφον τῆς καρδίας τῆς φυτευμένης κυπαρίσσου, μὴ λησμονοῦσα νὰ γεμίσῃ ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς πλακῆς ἐγκεκολλημένα ἐπὶ τούτου βαθυλώματα, ὅπως ἐρχόμενα πίνωσιν ἀπ' αὐτοῦ τὰ ἐπὶ τῶν δένδρων νεοτεύοντα στρουθία!

Τὰ μνήματα δὲ τοῦ Σταυροδρομίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε τόπος διασκεδάσεως, συναναστροφῆς, εὐθυμίας· εἶν' ὁ συνήθης τοῦ Σταυροδρομίου περίπατος. Ἡ θέσις εἶνε τὸσον ὡραία, ὁ ὀρίζων τὸσον ἐκτεταμένος, ἡ θέα τὸσον λαμπρά, ποικίλη καὶ γραφικὴ, ὥστε μόλις ἐνθυμεῖται τις ὅτι περιπατεῖ ἐπὶ ἀνθρωπίνων ὀστέων. Τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἀντικειμένων, ὅσα περισπῶσιν εὐαρέστως τὸν περιδιαβάζοντα, ἢ συρροὴ τῶν περιπατούντων, τῶν ἱπαζόντων, ἐδῶ βωδάμαξα, ἢ χιιτόβια, ἢ ταλίκαι μὲ χαρέμια, ἐκεῖ λόχοι στρατιωτῶν μετὰ μουσικῆς, παρεκτὴ χορεύεται, ψηφοπαίεται, αἰῶραι, παλαιστραὶ, πωληταὶ παντὸς εἶδους τροφίμων, μουσικαὶ διακναίουσιν πολυτρόπως τὴν ἀκοήν, ἢ διὰ τῆς Βουλγαρικῆς ραϊίδας, ἢ διὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ σείστρου, ἢ διὰ τοῦ τραχυφώνου ζουρῆ, ἢ διὰ τῆς ἀρχαϊκῆς λύρας, καὶ μετὰξὺ τούτων ὄ-

λων καὶ κανὲν Ἀρμενικὸν λείψανον¹, προβαίνον, ἐν μέσῳ στενωπέων ψαλμοψιδῶν, πρὸς τὸ τελευταῖόν του ἄστυον, χωρὶς νὰ διακόψῃ οὔτε τῶν θεατῶν τὴν εὐθυμίαν, οὔτε τῶν πωλητῶν τὴν κερδοσκοπίαν, ὅλα ταῦτα βυθίζουσι τὸν θεατὴν εἰς ὠκεανὸν εὐδρέστου ἐκστάσεως.

(Ἐστια. ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ν. Βυζαντίου).

ΤΑ ΧΡΩΜΑΤΑ

καὶ ἡ διάφορος αὐτῶν ἑκφρασις.

[Ἐκ τῶν τοῦ Charles Blanc].

Τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα εἶνε τρόπον τινὰ τὰ φωνήεντα καὶ τὰ σύμφωνα τοῦ σιωπηλοῦ ἀλφαβήτου διὰ τοῦ ὁποίου λαλεῖ πρὸς ἡμᾶς ἡ Κτίσις, ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα συννοοῦνται ἐντὸς τοῦ φωτός, ὅπερ ἀναδεικνύον καθιστᾶ καταληπτὰ πρὸς ἡμᾶς τὰ σχήματα καὶ ὁρατὰ τὰ χρώματα, ἀποδίδον εἰς αὐτὰ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ποιότητος καὶ παραλλαγᾶς.

Ἡ φύσις δὲν μεταχειρίζεται πάντοτε καὶ τὰς δύο ἑκφράσεις, διότι τὰ πάντα ἐν αὐτῇ δὲν ἔχουσιν ὀρισμένον σχῆμα καὶ χρῶμα. Ὁ οὐρανός, ὁ ἀήρ, καὶ ἡ οὐμίχλη π. χ. ἔχουσι χρώματα, τῶν ὁποίων τὸ σχῆμα δὲν εἶνε ἀκριβῶς ὀρισμένον καὶ περιγεγραμμένον. Πρὶν ἀνατελεῖν καὶ γείνη ὁρατὸς εἰς ἡμᾶς ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου, ἢ ἡως μᾶς ἀνοίγει κειμηλιοθήκην χρωμάτων, τὰ ὁποία δὲν δύναται τις νὰ περιορίσῃ εἰς σχῆμα τι ὀρισμένον, ὥστε ὁ ἡμέτερος ὀφθαλμὸς δύναται νὰ μεταβῇ ἀπὸ τῆς λευκότητος τῆς αὐγῆς εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός, διερχόμενος τὸ χρυσοειδὲς κίτρινον, τὸ χρυσομήλινον (πορτοκαλί), τὸ μιττόχρουν, τὸ πορφυροῦν, τὸ ἰώδες, καὶ τὸ βαθύ κυανοῦν, τὸ γεινιάζον ἀμέσως πρὸς τὸ σκότος. Τανάπαλιν ἡ φύσις ἐσχεδιάσεν ἀκριβῶς καὶ εὐπεριγράφως σχήματα, χωρὶς ὅμως ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὰ καὶ ὀρισμένον τι χρῶμα. Τοιαῦτα π. χ. εἶνε ὁ σταλακτικτῆς, ἢ ἀσβεστός· ὅθεν καὶ ὀνομάζομεν αὐτὰ ἄχρωμα.

Ὅταν αἱ δύο αὐταὶ ἑκφράσεις συνυπάρχωσιν, ἐπικρατεῖ πάντοτε ἡ μία ἐξ αὐτῶν. Ἀλλ' εἴτε τὸ σχῆμα ἐπικρατεῖ, εἴτε τὸ χρῶμα, ἢ σχέσις αὐτῶν ἀνάγεται ὄχι μόνον εἰς τὴν ὄρασιν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐνδοτάς τῆς ἡμετέρας ψυχῆς δυνάμεις. Παραλείπομεν τὰς ἰδιαιτέρας καὶ ὅλως τοπικὰς ἐννοίας, ὅσας οἱ διάφοροι λαοὶ ἀπέδωκαν εἰς τὰ χρώματα, καὶ λέγομεν ὅτι ὑπάρχει συγγένεια φυσικὴ μετὰξὺ τῶν χρωμάτων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει, ἀρμονία μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἡμετέρων ἰδεῶν,

1. Ἐὰν παρασταθῇ τις εἰς κηδεῖαν Ἀρμενικὴν, θέλει ἴδει αὐτοὺς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐξέφερον καὶ ἔθαψαν τὸν νεκρὸν μετ' ὀλολυγᾶς καὶ στενωτυπίας ῥηξικαρδίους, νὰ στρωθῶσι μετέπειτα κατὰ γῆς, καὶ νὰ τελείωσιν τὸ περίδειπνον, καὶ ἐκκενόντες συγχρότερον, εἰς ἀνάκτυσιν καὶ μνήμην τοῦ τελευτήσαντος, τὰ ποτήριά των, νὰ τελειώσωσιν εὐθυμότατα τὴν σκηνὴν, χορεύοντες πολ- λάκις περὶ τὸν τάφον.